

COVID-19 SALGIN SÜRECİNDE KADIN KONUKEVİ HİZMETLERİ

Olgun GÜNDÜZ¹

Melike YALÇIN²

Şafak ARSLAN³

Öz

Bu araştırmanın temel amacı Covid-19 salgınının konukevlerinden hizmet alan kadınlara ve kadın konukevi hizmetlerine yönelik etkisinin belirlenmesidir.

Nicel araştırma yöntemi kullanılarak gerçekleştirilen araştırmaya Covid-19 salgını döneminde, 11-23 Mart 2021 tarihleri arasında, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına (ASHB) bağlı kadın konukevlerinden şiddete maruz kalması nedeniyle hizmet alan ve araştırmaya katılmayı kabul eden 450 kadın katılım sağlamıştır.

Şiddete maruz kalan kadınların salgın nedeniyle kadın konukevine başvuru sürecinde ve kadın konukevi hizmetlerinden faydalandıkları süre içerisinde herhangi bir sorunla karşılaşmadığı, kuruluşlarda Covid-19' a karşı gereken önlemlerin alındığı ve güçlendirme hizmetlerinin kesintisiz devam ettiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Covid-19 Salgını, Kadına Yönelik Şiddet, Kadın Konukevleri

¹Doç.Dr., Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, E-posta: gunduzolgun@gmail.com, ORCID: 0000-0002-6749-5808

²Dr., Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, E-posta: melikeyalcin84@gmail.com, ORCID: 0000-0002-2312-276X

³Uzman Yardımcısı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, E-posta: sfkarslann@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7911-2069

GÜNDÜZ, O., YALÇIN, M., ARSLAN, Ş. (2021) . Covid-19 Salgın Sürecinde Kadın Konukevi Hizmetleri. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 21(51), 349-369. DOI: 10.21560/spcd.vi.948103

WOMEN'S SHELTER SERVICES DURING THE COVID-19 PANDEMIC

Abstract

The main purpose of this research is to determine the impact of the Covid-19 pandemic on women receiving service from shelters and women's shelter services.

Between 11-23 March 2021, 450 women who received service from women's shelters affiliated to the Ministry of Family and Social Services (ASHB) due to their exposure to violence and agreed to participate in the research which was carried out using the quantitative research method.

It is stated that the women who were exposed to violence did not encounter any problems during the application process to the women's shelter due to the pandemic and during the time they benefited from the shelter services, the necessary measures were taken in the shelter against Covid-19 and the empowerment services continued uninterruptedly.

Keywords: *Covid-19 Pandemic, Violence Against Woman, Women's Shelters*

GİRİŞ

Covid-19 salgını, sağlık temelli başlayan, tüm dünyayı etkisi altına alan ve hâlihazırda varlığını sürdürmekte olan bir kriz durumudur.

Artan salgın durumu nedeniyle bireylerin alıştıkları sosyal düzende değişimler yaşanmış, gelir kayıpları, artan hane içi sorumluluklar, belirsizlik gibi durumlar ise kadınları ekonomik, sosyal ve psikolojik alanlarda etkilemiştir.

Öte yandan korku ve belirsizlikle bağlantılı salgın döneminin, şiddetin çeşitli biçimlerini tetikleyebildiği, ev içinde uzun süre vakit geçirmenin, seyahat kısıtlamalarının, kamu kaynaklarının sınırlandırılmasının aile içi şiddeti arttırabilen faktörlerden olduğu ifade edilmektedir (Usher, Bhullar, Durkin, Gyamfi ve Jackson, 2020).

Bununla birlikte salgın gibi kriz zamanlarında kadına yönelik şiddet vakalarında artış yaşanabildiği, hane içinde psikolojik gerilimin artması ve sosyal izolasyon gibi nedenlerle kadınların bu durumun ortaya çıkardığı olumsuzluklardan daha çok etkilendiği ifade edilmektedir. Nitekim Arjantin, Kıbrıs, Fransa ve Singapur gibi ülkelerde, özellikle salgın nedeniyle kapanmanın başladığı ilk haftalarda aile içi şiddet nedeniyle yardım hatlarını arayan kişi sayısında artış olduğu, İngiltere’de salgının yoğun yaşandığı 23 Mart- 12 Nisan 2020 tarihleri arasında 16 kadının aile içi şiddet nedeniyle öldürüldüğü ifade edilmektedir (Azcona, Bhatt, Encarnacion, Plazaola-Castaño, Seck, Staab ve Turquet, 2020; Altuğ, 2021). Sosyal izolasyon durumunda şiddete maruz kalan kadınların yardım mekanizmalarına erişiminin aksamaması ise önemli bir hususu oluşturmaktadır

Salgın döneminde kadına karşı şiddetle mücadele kapsamında farklı ülkelerde farklı uygulamaların yürütüldüğü bilinmektedir. Fransa’da 17 Mart’ta başlayan sokağa çıkma yasağının ardından ev içi şiddet vakalarının yüzde 30 arttığı tespit edilirken, Fransız hükümeti kadınları korumak için özel tedbirlere başvurmuştur. Ülkede şiddete maruz kalan kadınlar evlerine en yakın eczaneye giderek durumu güvenlik güçlerine bildirebilmektedir. Eğer şiddet uygulayan kişi şiddete maruz kalan kadın ile birlikte ise kadın, “maske-19” gibi bazı parolalar kullanmaktadır. Kanada Hükümeti tarafından kadın konukevleri, cinsel saldırı merkezleri ve çocuk barınma yerleri temel

hizmetler olarak kabul edilmiş ve bu kuruluşlar için toplam 50 milyon dolarlık destek paketi açıklamıştır. Avustralya'da da ev içi, aile içi ve cinsel şiddete maruz kalan kadınlar için açıklanan paketin büyüklüğü 92 milyon doları bulmuştur (Ünker, 2020).

Birleşmiş Milletler bu süreçte aile içi şiddeti azaltmak amacıyla;

- “Çevrimiçi hizmetler ve sivil toplum kuruluşlarına yatırımın artırılması,
- Adalet sistemlerinin istismarcıları yargılamaya devam etmesinin sağlanması,
- Eczane ve marketlerde acil uyarı sistemlerinin kurulması,
- Konukevlerinin temel hizmet olarak ilan edilmesi,
- Kadınların yardım başvurusunda bulunduğu istismarcılarının kadınların başvurduğunu anlamayacağı yollar bulunması,
- Kadına karşı şiddetten hüküm giymişlerin salınmasına izin verilmemesi,
- Özellikle erkekler ve erkek çocuklarına yönelik toplumda farkındalık oluşturan kampanyaların artırılması gibi önerilerde bulunmuştur” (UNWOMEN, [Birleşmiş Milletler Kadın Birimi] 2020a).

Ülkemizde aile içinde şiddete maruz kalan kadınlara yönelik koruyucu düzeydeki temel kurumsal hizmetler, ASHB, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşuna bağlı kadın konukevleri tarafından sunulmaktadır.

Kadın konukevleri şiddete maruz kalan kadınlar ve varsa beraberindeki çocuklarına güvenli barınma yerlerinin sağlanması, şiddetten uzak bir ortamda güçlenmeleri ve yaşamlarının kontrolünü yeniden ele almalarında destek hizmetlerinin yürütüldüğü sosyal hizmet kuruluşlarıdır.

Kadın konukevlerinde şiddet uygulayandan acil korunma gereksinimi bulunan kadınlar hizmet aldıkları için gizlilik son derece önemlidir. Öte yandan, kadın konukevleri şiddetin kadın üzerinde oluşturduğu olumsuz etkilerin giderilmesi, kadının varsa çocukları ile birlikte psiko-sosyal danışmanlık, sağlık, eğitim, yasal konularda danışmanlık gibi güçlendirme hizmetlerini alabileceği ve şiddetle mücadelede önem taşıyan kurumsal bir mekanizmadır (Yalçın, 2014).

Ülkemizde kadın konukevi hizmetleri 1990'lı yıllardan itibaren verilmeye başlanmış, sayı, kapasite ve nitelikleri günümüze kadar giderek artmıştır. Hâlihazırda ülke genelinde 81 ilde ASHB'na bağlı kadın konukevi bulunduğu bilinmektedir.

Bu araştırmada ise kadına yönelik şiddetin salgın gibi kriz durumlarında artabileceği kabulünden hareketle ve Covid-19 salgını döneminde yaşanan değişimler sebebiyle, salgın sürecinin şiddete maruz kalan kadınların bakış açısıyla konukevine başvuru öncesinde, başvuru sırasında ve konukevinde kaldıkları süreçte değerlendirilmesi ve hizmetlere etkisinin neler olduğunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Bununla birlikte literatürde Covid-19 salgını döneminde kadın konukevlerinden hizmet alan şiddete maruz kalan kadınlarla çalışma yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu kapsamda alandaki literatüre katkı sağlaması da araştırmanın diğer bir amacını oluşturmaktadır.

YÖNTEM

Araştırma kapsamındaki veriler, araştırmanın amacı doğrultusunda nicel araştırma yöntemi genel tarama modellerinden tekil tarama modeli, kesit alma yaklaşımı kullanılarak elde edilmiştir.

Kesit alma yaklaşımında evreni temsil ettiği kabul edilen grup üzerinde yapılan gözlemde elde edilen sonuçların, tüm grubu yansıttığı varsayılmaktadır. Aynı zamanda kesit alma yaklaşımı ile zamansal tarama verilerinin çok sayıda örnek üzerinde çalışma olanağı sağladığından genellenebilirliğinin yüksek olduğu, zaman ve maliyet açısından da avantaj sağladığı ifade edilmektedir (Karasar, 2006, s.80-81). Bu araştırmada da sonuçların genellenebilirliğini arttırmak ve zaman açısından tasarruf sağlayabilmek için belli tarih aralığında kesit alma yaklaşımı kullanılmıştır.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini ülkemizde Covid-19 salgını döneminde şiddete maruz kalan ASHB'na bağlı kadın konukevlerinden hizmet alan kadınlar oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise 11-23 Mart 2021 tarihleri arasında 81 ilde Bakanlığa bağlı kadın konukevlerinden salgın döneminde başvuru yapan ve hizmet alan, araştırmaya katılmayı kabul eden 450 kadın oluşturmaktadır.

Araştırma Verilerinin Toplanması ve Analiz

Araştırmadaki veriler ASHB Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü adına gerçekleştirilen ve idare tarafından onaylanan bir araştırma faaliyeti kapsamında elde edilmiştir. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından literatür bilgisi ve alan deneyimlerine dayanılarak oluşturulan ve 74 sorudan oluşan Anket Formu kullanılmıştır. Araştırma kapsamında oluşturulan Anket Formunun anlaşılabilirliğinin sağlanması amacıyla, öncelikle Ankara'da bulunan bir kadın konukevinden hizmet alan ve görüşmeye katılmayı kabul eden 9 şiddete maruz kalan kadın ile ön deneme yapılmıştır. Ön deneme sonrasında, bazı soruların katılımcılar tarafından daha net anlaşılması yönünde revizeler yapılmış, soru sayısı azaltılmıştır. Revizelerle birlikte ankete son şekli verilmiştir. Verilerin analiz kısmına ön denemeden elde edilen sonuçlar aktarılmamıştır. Anket formu kapsamında elde edilen veriler değişkenlere göre yüzdeler ve sıklık gibi betimsel istatistikler kullanılarak çözümlenmiştir.

Araştırmanın Sayıtları

Araştırma kapsamında oluşturulan anket formunun, konu hakkındaki bilgileri elde etmede uygun olduğu varsayılmıştır. Araştırmaya katılan kadınların sorulan sorulara doğru ve güvenilir yanıtlar verdikleri, hizmet aldıkları kuruluş adına tarafsız kaldıkları kabul edilmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma 11-23 Mart 2021 tarihleri arasında ASHB'na bağlı kadın konukevlerinden hizmet alan kadınlarla sınırlandırılmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın bulguları araştırmaya katılan kadınların sosyo-demografik özellikleri, Covid-19 salgın döneminde kadın konukevine başvuru süreçleri ve Covid-19 salgın sürecinde kadın konukevi hizmet süreçleri olmak üzere üç ana başlık çerçevesinde incelenmiştir.

Tablo 1. Hizmet Alan Kadınların Sosyo-Demografik Bilgileri.

	Sayı	Yüzde(%)	Sayı	Yüzde (%)
Yaş			Medeni Durum	
25-34	197	43,8	Resmi Nikâhlı	285 63,3
35-44	113	25,1	Bekâr	70 15,6
18-24	81	18	Boşanmış	52 11,6
45-54	52	11,6	Dini Nikâhlı	40 8,9
55-60	7	1,6	Eşi Vefat Etmiş	3 0,7
Uyruk Durumu			Evliliklerini Gerçekleştirme Şekilleri	
Türkiye Cumhuriyeti	425	94,4	Kendi İsteğiyle	164 70,7
Yabancı	25	5,6	Aile Baskısıyla	56 24,2
Öğrenim Durumu			Kaçırılarak	8 3,4
İlkokul	139	30,9	Çocuk Sahibi Olma Durumu	
Ortaokul	113	25,1	Evet	366 81
Lise	85	18,9	Hayır	84 19
Okur-yazar Değil	53	11,8		
Okur-yazar	40	8,9		
Üniversite	20	4,4		

Her yaş grubundaki kadın şiddete maruz kalmakla birlikte (Krug, Dahlberg, Mercy, Zwi ve Lozano, 2002). Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelikte (2013) şiddete maruz kalan 18-60 yaş arasındaki kadınların, konukevi hizmetlerinden yararlanabileceği hükmü bulunmaktadır. 18 yaş altında veya 60 yaşından büyük olan kadınlar ise yaş ve durumlarına uygun sosyal hizmet kuruluşlarına yerleştirilmektedirler. Araştırma bulgularına göre ise şiddet nedeniyle kadın konukevlerine daha çok genç yaş grubunda olan 25 34 yaş arasındaki (%43,8) kadınların başvurdukları görülmektedir.

Bakanlığa bağlı kadın konukevlerinden uyruğuna bakılmaksızın şiddete maruz kalan her kadın hizmet almakta olup, araştırmaya katılan kadınların %5,6'sı yabancı uyrukludur.

Eğitimli olmak, kadınlar için üretken ve kaliteli bir yaşamın ön koşulu olarak görülebilir. Bununla birlikte her eğitim düzeyinden kadının şiddete maruz kaldığı bilinmektedir. Kadınların eğitimli olması ve bu sayede ekonomik özgürlüğünü kazanması şiddet karşısında onları güçlü kılan faktörlerdendir (Özaydınlık, 2014). Araştırmaya katılan kadınların ise, %30,9'u ilkökul, %25,1'i ise ortaokul, %18,9'u lise mezunudur. Bununla birlikte %11,8'inin okuryazarlığı bulunmamakta olup, yalnızca okuryazarlığı bulunanların oranı %8,9'dur. Katılımcıların yalnızca %4,4'ü üniversite mezunudur. Bu verilerden hareketle her eğitim düzeyinden kadının, konukevlerinden hizmet almakta olduğu, ancak genel anlamda eğitim düzeylerinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Nitekim kadın konukevlerinden hizmet alan şiddete maruz kalan kadınlar ile kadın konukevinden hizmet almayan kadınların özelliklerinin incelendiği bir araştırma sonucunda, konukevi hizmeti alanların daha düşük eğitim ve gelir düzeyine sahip ve daha genç yaşta kadınlar olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Grossman ve Lundy, 2011).

Kadınlar evli, bekâr ya da boşanmış olmalarından bağımsız olarak şiddete uğramaktadırlar. Araştırmaya katılan kadınların yarıdan fazlası (%63,3) resmi nikâh ile evlidir. Bekâr olanların oranı ise %15,6'dır. Katılımcıların evliliklerini gerçekleştirme şekilleri incelendiğinde ise yarıdan fazlasının (%70,7) kendi isteğiyle evlendiği görülmekte olup, evliliğini gerçekleştirme şekli ile ilgili soruya yanıt vermeyenlerde (%20) bulunmaktadır. Bununla birlikte, katılımcıların büyük bir çoğunluğu (%81) çocuk sahibidir.

Tablo 2. Covid-19 Salgın Döneminde Kadın Konukevine Başvuru Süreçleri.

	Sayı	Yüzde (%)		Sayı	Yüzde(%)
Konukevine Başvuru Şekli			Konukevine Başvuru Sürecinde Zorluk		
Yaşama Durumu					
Kolluk Kuvvetleri (Polis veya Jandarma)	372 80,8		Hayır	398	89
Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi	24	5,2	Kısmen	34	7
Alo 183 Destek Hattı	19 4,1		Evet	17	4
İhbar Yoluyla	11 2,3		Şiddet Nedeniyle Konukevine Başvuru Öncesinde Endişe Yaşama Durumu		
Adli Kurum/Kuruluşlar	9	1,9	Hayır	261	58
KADES	6	1,3	Evet	147	33
Sosyal Hizmet Merkezi	5	1	Kısmen	41	9
Sağlık Kurum/Kuruluşları	4	0,8	Şiddet Nedeniyle Konukevine Başvuru Öncesinde Endişe Yaşama Nedeni		
Aile ve Sosyal Hizmet (ASH) İl Müdürlüğü	2	0,4	Tehdit/Şiddetin Artmasından Korkma	57	13,6
Konukevine Başvuru Öncesinde Tereddüt Yaşama Durumu					
			Çocuklarımı Kaybedeceğimden Korkma	52	12,4
Hayır	369	82	Utanma/ Suçlanmaktan Korkma	50	11,9
Evet	52	12	Ailemin Adının Kötüye Çıkacağından Korkma	49	11,7

	Sayı	Yüzde (%)		Sayı	Yüzde(%)
Konukevine Başvuru Şekli			Konukevine Başvuru Sürecinde Zorluk		
Kısmen	28	6	Çocuklarının Mutsuz Olacağından Korkma	46	11
Konukevine Başvuru Öncesinde Tereddüt Yaşama Nedeni			Nereye Başvuracağımı Bilememem	43	10,3
Hastalığın Bulaşma Endişesi	42	63,6	Yardım Alabileceğime İnanmama	26	6,2
Çocuğunun Eğitiminin Aksayacağı Düşüncesi	7	10,6	Kurumlara Güvensizlik	26	6,2
Konukevi Koşullarının Temizlik Açısından Yeterli Olmayacağı Düşüncesi	5	7,6	Şiddet Uygulayanı Affetme	21	5
Yeterli Hizmet Sağlanamayacağı Düşüncesi	3	4,5	Şiddet Uygulayanın Değişeceğini Düşünme	21	5
Diğer	9	13	Kendini Suçlama	13	3,1
			İlişkimin Sona Ereceğinden Korkma	4	1
			Diğer	11	2,6

Kadın konukevlerinin gizlilik ilkesi doğrultusunda hizmet veren kuruluşlar olması sebebiyle doğrudan başvuru yapılamamaktadır. Konukevine kabulünü isteyen kadınlar Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüklerine, ŞÖNİM (Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi) ve benzeri görevleri yapan kamu kurum ve kuruluşlarının ilgili yönlendirici birimlerine veya kolluğa başvurabilmektedir. Şiddete maruz kalan kadınlar, kolluk kuvvetlerine, hastanelerin acil servislerine, sağlık kuruluşlarına başvurabilmektedirler (Yıldırım ve Başer, 2019). Ayrıca İçişleri Bakanlığı ve ASHB iş birliğinde geliştirilen, Kadın Destek Sistemi (KADES) ihbarların 155/156 Çağrı Merkezlerine hızlı şekilde düşmesine ve en yakın kolluk biriminin en kısa sürede kadının bulunduğu konuma intikal etmesine yönelik uygulama da bulunmaktadır. Bununla birlikte

kolluk birimlerine başvuran veya hakkında tedbir kararı bulunan şiddete maruz kalan kadınlara ŞÖNİM'ler, Alo183 Sosyal Destek Hattı ve KADES konusunda bilgilendirme yapmak üzere mesaj gönderilmektedir. Söz konusu çalışmalar kapsamında ise salgın dönemini kapsayan 1 Mart - 28 Nisan 2020 tarihlerinde 45 bin kişiye telefon mesajı ile bilgilendirme yapıldığı aktarılmıştır (Kalyoncuoğlu, 2020). Araştırmaya katılan kadınların konukevine başvuru şekillerine bakıldığında ise büyük bir kısmının (%80,8) kolluk aracılığıyla konukevine ulaştığı görülmektedir. Kolluğun ardından en çok tercih edilen diğer yöntem (%5,2) ise ŞÖNİM aracılığıyla başvuru olmuştur.

Araştırma kapsamında, kadınların başvuru sürecinde aldıkları hizmetlere yönelik değerlendirmeleriyle birlikte konukevinden hizmet almadan önceki algılarına yönelik değerlendirmelere de yer verilmiştir. Şiddet ilişkisini sonlandırarak bulunduğu ortamdan ayrılma kararı pek çok kadın için zorlayıcı bir durumdur. Ek olarak kadınların pek çoğu tekrar tekrar şiddete maruz kaldıktan sonra istismarcıdan ayrılmaya karar vermektedir (Krishnan ve diğerleri, 2004). Bu kapsamda kadınlara konukevine başvuruda bulunmakta tereddüt edip etmedikleri sorulduğunda %82'si tereddüt etmediğini belirtmiştir. Konukevi başvuru sürecinde tereddüt yaşamaya ilişkin 'Kısmen' ve 'Hayır' cevaplarını veren 80 kişinin 66'sı söz konusu soruya cevap vermiş olup, bu katılımcıların %63,6'sı bunun sebebi olarak hastalığın bulaşma endişesini göstermiştir. Yeterli hizmet sağlanamayacağı düşüncesine sahip olanların oranının ise yalnızca %4,5 olduğu görülmektedir. Araştırma kapsamında kadınlara başvuru sürecinde salgın sebebiyle aksaklık yaşayıp yaşamadıkları sorulduğunda kadınların %89'u herhangi bir aksaklık yaşamadığını belirtmiştir.

Buradan yola çıkarak, ülkemizde Covid-19 salgını döneminde şiddete maruz kalması nedeniyle kurumsal hizmet mekanizmalarına başvuruda bulunma sürecinde zorluk yaşanmadığı görülmektedir. Bu dönemde şiddete maruz kalan kadınlara yönelik önlemler ivedilikle alınmış, kadınların salgın döneminde dışarıda kalması ya da yardım mekanizmalarına ulaşamaması durumu yaşanmamıştır.

Kadınların şiddet ortamından uzaklaşma sürecini olumsuz etkileyen birçok nedenin bulunduğu; bu nedenlerin başında kadınların yalnız

yaşamalarının hoş karşılanmaması, kadınların çocuklarıyla birlikte aileleri tarafından kabul edilmemesi, düşük ücretli işlerin geçimlerini sağlayamaması, kadın konukevi algısı ve konukevlerinden sonra yaşanan gelecek korkusu vb. endişelerin bulunduğu ifade edilmektedir (Leyla Kuzu, 2014: 83). Araştırma kapsamında da kadınların, toplumda var olan olumlu ya da olumsuz algılar doğrultusunda konukevi hizmet sürecine ilişkin endişeler yaşayabileceği öngörüsüyle konukevine başvurmadan önce endişe yaşayıp yaşamadıkları sorusu yöneltilmiştir. Her ne kadar katılımcıların büyük çoğunluğu (%58) konukevine başvuru öncesinde endişe yaşamadığını ifade etmiş olsa da endişe yaşadığını ifade edenlerin (%33) endişe sebeplerine bakıldığında ise; tehditten/şiddetin artmasından korkma (%13,6), çocukları kaybedeceğinden korkma (%12,9), utanma/suçlanmaktan korkma (%11,9), çocukların mutsuz olacağından korkma (%11), nereye başvuracağını bilememe (%10,3) şeklinde cevaplar verdikleri görülmektedir. 'İlişkimin sona ereceğinden korkma' cevabını ise kadınların yalnızca %1'i vermiştir. 'Diğer' (%2,6) cevabını verenler ise; 'çalıştığı işten ayrılmak zorunda kalma ihtimali, çevreden konukevleriyle ilgili duydukları olumsuz yorumlar, konukevlerinin kapalı yerler olduğu düşüncesi, covid-19 döneminde karantina kurallarının ağır gelebileceği, çocuğun sorumluluğunu tek başına almanın zor olabileceği sebebiyle endişe duyduklarını' belirtmişlerdir. Verilen cevaplar incelendiğinde kadınların en büyük endişe sebeplerinin (%23,9) çocuklarıyla ilgili olduğu görülmektedir. Kadın konukevlerinde sunulan hizmetlerin sadece kadınlara yönelik olmadığı, kadınların beraberindeki çocuklarına da hizmetler sunulduğu konusunda, toplumdaki kadınların bilgilendirilmesi ihtiyacı bulunmaktadır.

Tablo 3. Covid-19 Salgın Sürecinde Kadın Konukevi Hizmet Süreçleri.

	Sayı	Yüzde(%)		Sayı	Yüzde(%)
Konukevinden Hizmet Alma Süresi			Covid-19 Salgını Döneminde Farkındalık ve Bilgilendirmeye Yönelik Aldıkları Uzaktan Eğitimler		
1-3 Ay	119	27	İş Kulübü Eğitimi	174	39
6-15 Gün	87	19	Finansal Okur-yazarlık ve Ebeveyn Bilgi Güvenliği Eğitimi	120	27
2-5 Gün	82	18	Diyanet İşleri Başkanlığı Tarafından Verilen Eğitimler	94	21
3-6 Ay	59	13	Diğer	56	13
16 Gün-1 Ay	54	12	Aldıkları Eğitimlerden Memnuniyet Düzeyleri		
6 Ay-1 Yıl	34	8	Memnun	217	96,5
1 Yıl ve Üzeri	12	3	Kısmen Memnun	8	3,5
Salgın Sürecinde En Çok Etkilenilen Alan			Konukevinden Ayrıldıktan Sonraki Yaşam Planları		
Sosyal	133	35,1	Çocuklarıyla Birlikte Bir Hayat Kurmak	246	54,8
Ekonomik	117	30,9	Yalnız Bir Hayat Kurmak	111	24,7
Psikolojik	89	23,5	Anne/Baba Evine Dönmek	36	18
Sağlık (Covid-19 geçirme)	40	10,5	Eşle Kalınan Eve Dönmek	14	3,1
			Arkadaşla Ayrı Evde Kalmak	11	2,4
Konukevinde Salgına Karşı Alınan Önlemlerin Yeterliliği			Hizmet Türü Değişikliğiyle Farklı Kurumdan Hizmet Almak	7	1,6
Yeterli	419	93	Akraba Evinde Kalmak	5	1,1
Kısmen Yeterli	19	4	Evlenip Yuva Kurmak	3	0,7
Farkındalık ve Bilgilendirmeye Yönelik Uzaktan Eğitimlere Katılım Durumu			Eksikliği Hissedilen Duygular		
Evet	239	53	Saygı	219	62
Hayır	210	47	Sevgi	208	58,7
			İlgi	177	50,1
			Sadakat	175	49,8
			Merhamet	162	45,7

Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmeliğe (2013) göre kadın konukevinde kalış süresi 6 ay olarak belirlenmiş olup, kadınların güçlenme süreci değerlendirilerek gerekli hallerde uzatılmaktadır. Uzatma süresi, sosyal çalışmacı ile çocuğu var ise çocuk gelişimcisinin görüşü alınarak, değerlendirme komisyonu tarafından belirlenmektedir. Görüşme yapılan kadınların hizmet almakta oldukları konukevinde kalış sürelerine bakıldığında; en çok 1-3 ay arası (%27) ile 6-15 gün arasında (%19) hizmet aldıkları görülmektedir. 6 ay-1 yıl arası (%8) ve 1 yıl ve üzeri (%3) hizmet alan kadın sayısının ise daha az olduğu görülmektedir. Başka bir deyişle kalış süreleri 1-3 ay arasında yoğunlaşmakta, 1 yıl ve üzeri konukevinde kalan kadın sayısı ise düşük olmaktadır. Görüşme yapılan kadınların %89'unun konukevinde kalış süreleri yönetmelikte belirtilen 6 ay süresinin altındadır. Kalış süreleri 6 ayı geçen %11'lik kesim ise meslek elemanları tarafından güçlenme süreçleri değerlendirilerek kalış sürelerinin uzatılması uygun değerlendirilen kadınlardır.

Araştırma kapsamında görüşme yapılan kadınlara Covid-19 döneminde hayatlarının en çok hangi alanlarda etkilendiğine yönelik soru yöneltilmiştir. Görüşme yapılan kadınların %35,1'i salgın döneminde birincil olarak sosyal yönden etkilendiklerini belirtmiştir. Sosyal izolasyon süreci sosyal ilişkileri oldukça kısıtlamış ve günlerce evden çıkmadan rutinlerin sürdürülmesine sebep olmuştur. Buradan hareketle en yüksek orana sahip cevabın 'sosyal yönden etkilendim' olmasının sosyal izolasyon sürecinin bir yansıması olduğu değerlendirilmektedir.

Daha öncede değinildiği gibi kadın konukevleri, şiddete maruz kalan kadınlara acil ve güvenli barınma ve psiko-sosyal destek hizmetlerinin sunulduğu yerlerdir. Nitekim salgın durumlarında gerekli önlemlerin alınarak söz konusu kuruluşların hizmetlerinin kesintisiz olarak sürdürülmesi oldukça önemlidir (PAHO [Panamerikan Sağlık Örgütü], UNFPA [Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu] ve UN Women, 2020). ASHB'na bağlı tüm kadın konukevlerinde Covid-19 salgının başlangıcından bu zaman kadar gereken tüm tedbirlerin alındığı, hizmet alan kadınlar ve beraberindeki çocuklarının sağlık kontrollerinin yaptırıldığı, toplu etkinliklerin iptal edildiği, kuruluşların düzenli olarak dezenfekte edildiği ve izolasyon kurallarına yönelik tedbirlerin

alındığı ifade edilmektedir. Ek olarak, emniyet birimleri aracılığıyla yapılan başvurularda kadın ve beraberlerindeki çocuklarının sağlık kontrollerinin yapıldığı, personel de dâhil sağlık kontrollerinin düzenli olarak yaptırıldığı ve şüpheli durumlarda sağlık kuruluşlarına yönlendirmelerin yapıldığı belirtilmektedir (Kalyoncuoğlu, 2020).

Bu kapsamda katılımcılara Covid-19 döneminde konukevinde alınan önlemlerin yeterliliğine yönelik soru yöneltilmiştir. Katılımcıların %93'ü Covid-19 döneminde kaldıkları konukevinde salgına yönelik gerekli önlemlerin alındığını belirtmiştir. Daha önce de ifade edildiği gibi kadınlar tarafından kadın konukevlerine yönelik tereddüt sebebi olarak hastalığın kendilerine bulaşma riski gösterilmiştir. Ancak hizmet almaya başladıklarında konukevlerinde salgına yönelik gerekli önlemlerin alındığını değerlendirdikleri görülmektedir.

Şiddete maruz kalan kadınlara yönelik toplum temelli hizmetlerin en önemlilerinden birini oluşturan kadın konukevleri, kadınların güçlenmeleri ve gelecekte şiddete maruz kalmalarını önleyecek bir mekanizma olması açısından önemli bir yerde durmaktadır (Grossman ve Lundy, 2011). Öte yandan kadınların, konukevinden aldıkları barınma hizmetinin yanı sıra hizmet aldıkları süreçte gerçekleştirilen mesleki çalışmalarla güçlenerek konukevinden ayrıldıktan sonra bağımsız yaşama geçebilmeleri amaçlanmaktadır. Sosyal hizmet mesleğinde kullanılan önemli yaklaşımlardan biri olan güçlendirme yaklaşımı; bireylerin kendi yaşamları üzerinde kontrol yetisine sahip olabilmesi olarak tanımlanmaktadır (Anuradha, 2004; akt. Duyan, 2010). Konukevlerinin şiddete maruz kalan kadın ve çocuklara sağlaması gereken en önemli olanak, kadın ve çocukların güvenlik içinde yaşama hissini ve özgüvenlerini yeniden kazanmaları; kendi hayatlarına yön vermeleri için sağlanacak destekle güçlenmeleridir (Eyüboğlu, 2007:12). Kadınları güçlendirmeyi hedefleyen faaliyetlerin, kadınların sosyal işlevselliğini arttırmada önemli olduğundan bahsedilmektedir (Güneş ve Yıldırım, 2019). Bu doğrultuda kadın konukevlerinde, kadınların güçlenmesine yönelik çeşitli destekler sunulmaktadır. Söz konusu desteklerin başında ise eğitim faaliyetleri gelmektedir.

Katılımcılara salgın döneminde konukevinde kaldıkları süreçte uzaktan eğitim yoluyla farkındalık ve bilgilendirmeye yönelik eğitim alıp almadıkları sorusu yöneltilmiştir. Kadınların %53'ünün 'Evet', %47'sinin ise 'Hayır' cevabını verdiği görülmektedir. 'Hayır' cevabını verenlerin, kuruluştan henüz kısa sürede hizmet almakta olduğu değerlendirilmektedir. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünün Raporunda (2021) ülke genelindeki kadın konukevinde görevli idareci ve meslek elemanlarına Finansal Okuryazarlık ile Ebeveyn ve Bilgi Güvenliği alanlarında eğitici eğitimlerinin düzenlendiği ve söz konusu eğitimlerin düzenli olarak hizmet alan kadınlara verildiği belirtilmektedir. Aynı rapora göre İŞKUR Genel Müdürlüğü (Türkiye İş Kurumu) ve ASHB işbirliğinde İş Kulübü Eğitimlerinin konukevlerinden hizmet alan kadınların toplumsal ve ekonomik alanlarda güçlenmeleri, bilgi ve becerilerini arttırarak daha nitelikli işlerde yer almaları ve kendilerine yeterli hale gelmelerini desteklemek amacıyla her ay düzenli verildiği ifade edilmektedir.

Bu doğrultuda kadınların aldıkları eğitimlere bakıldığında ise en çok İş Kulübü Eğitimlerini (%39) aldıkları göze çarpmaktadır. Bunu Finansal Okuryazarlık ve Ebeveyn Bilgi Güvenliği Eğitimleri (%27) izlemektedir. 'Diğer' (%13) cevabını veren katılımcılar; 'deprem ve afet eğitimi, yasal haklar konusunda eğitim, anne baba tutumları, üreme sağlığı, cinsel sağlık, hijyen eğitimi, mahremiyet, ilk yardım eğitimi, iletişim, öfke kontrolü, yaşam becerileri, kendini tanıma eğitimleri' aldığını belirtmiştir. Eğitim alan kadınların %96,5'inin verilen eğitimlerin kendileri için 'oldukça faydalı' olduğunu belirtmiş, %3,5'i ise 'kısmen' cevabını vermiştir. Eğitimlerden hiç fayda görmediğini belirten kadın bulunmamaktadır. Bu noktada kuruluştaki verilen eğitimlerin kadınlar tarafından yararlı görüldüğü, bilgilenme ve bilinçlenme konusunda kadınların ihtiyacını sağladığı sonucuna ulaşılabilmektedir. Nitekim söz konusu eğitimler, hem kadınların güçlenmeleri hem de salgın döneminde kısıtlamalardan dolayı konukevinde uzun süre vakit geçirmek durumunda kalan kadınlara yönelik işlevsel bir faaliyet olarak değerlendirilmektedir.

Katılımcıların kadın konukeviden ayrıldıktan sonra ne tür bir yaşam planladıklarına ilişkin dağılımda en çok çocuklarıyla (%54,8) ya da yalnız (%24,7) bir yaşam kurmayı planladıkları göze çarpmaktadır. Bu noktada

kadınların konukevinden hizmet aldıkları süreçte güçlendirilmeleriyle birlikte toplumda var olan formel ve informal kaynakların harekete geçirilmesinin önemi ortaya çıkmaktadır. Kadınların yaşamlarında en çok ihtiyaç duydukları duygular ise sırasıyla saygı (%62), sevgi (%58,7), ilgi (%50,1), sadakat (%49,8) ve merhamet (%45,7) olmuştur. Buradan yola çıkarak şiddete maruz kalan kadınların özünde en çok saygı duyulmayı bekledikleri sonucuna ulaşılmaktadır.

SONUÇ ve TARTIŞMA

Her sosyo-demografik yapıdan kadının şiddete maruz kaldığı bilinmekle birlikte araştırmaya katılan kadınlar genel olarak genç yaş grubunda ve eğitim düzeyleri düşüktür. Kadın konukevlerinde gerçekleştirilen başka araştırmalarda da benzer bulgulara ulaşılmıştır (Sallan Gül, 2011; Yalçın, 2014). Her ne kadar ülkemizde kadınların eğitim düzeyi giderek artsa da yükseköğrenime sahip kadın sayısının daha az olduğu bilinmektedir (TÜİK, [Türkiye İstatistik Kurumu], 2020) Bu nedenle katılımcılardan eğitim düzeyi yüksek olanların sayıca daha az olduğu değerlendirilmektedir.

Aile içi şiddete maruz kalan kadınlar şiddet nedeniyle en çok emniyet birimlerine başvurumaktadırlar (Krishnan, Hilbert, McNeil ve Newman, 2004). Nitekim araştırma sonucunda da bunu destekler nitelikte sonuçlara ulaşılmıştır. Bu kapsamda kadınların konukevine başvuru sürecindeki en önemli basamağın emniyet birimleri olduğu görülmekte olup, kadının maruz kaldığı şiddet sonrası ilk temas ettiği yerler olan söz konusu birimlerin kadına yönelik şiddet alanında önemli bir yerde durduğu düşünülmektedir.

Ülkemizde Covid-19 salgın dönemi kapsamında yayınlanan çeşitli STK (sivil toplum kuruluşu) raporlarında kadına yönelik şiddet vakalarında yoğun artış yaşandığı, şiddete maruz kalan kadınların emniyet, ŞÖNİM, kadın konukevleri gibi kurumsal destek mekanizmalarına ulaşmalarında zorluk yaşadığı, var olan mekanizmaların yetersiz kaldığı ifade edilmektedir. Oysa Covid-19 salgını döneminde, şiddete maruz kalması nedeniyle kadın konukevlerinden hizmet alan kadınlar ile gerçekleştirilen bu araştırmanın sonuçlarında, kadınların salgın öncesinde de şiddete maruz kaldıkları, tamamına yakının kurumsal hizmet mekanizmalarına başvuru sürecinde tereddüt ve zorluk yaşamadığı, hizmet aldıkları konukevlerinde salgına

yönelik gerekli önlemlerin alındığı ve güçlenmelerine yönelik hizmetlerin devam ettiğini bildirdikleri tespit edilmiştir.

Son tahlilde, Covid-19 salgını tüm dünyayı etkisi altına alan yeni bir kriz durumu olarak ortaya çıkmış olduğundan, söz konusu salgının sosyal sorunlara etkilerinin daha kapsamlı olarak araştırılması gerektiği düşünülmektedir. Daha öncede değinildiği gibi, bu araştırma, salgın döneminde belli zaman aralığında konukevi hizmeti alan ve şiddete maruz kalan kadınlar ile sınırlandırılmıştır. Salgının bireylerin yaşantılarında en çok sağlık, ekonomik, sosyal ve psikolojik alanlarda somut olumsuz etkileri bulunmakla birlikte kadına karşı şiddet kapsamındaki etkilerine yönelik kanıta dayalı sonuçlara ulaşılması bakımından daha çok veri, analiz ve araştırmaya ihtiyaç duyulduğu değerlendirilmektedir. Öte yandan araştırmaya katılan kadınlar dâhilinde, şiddete maruz kalanların büyük bir kısmının barınma, güvenlik ve destek hizmetlerine ulaşmalarında sorun yaşanmadığı, hizmetlerin nitelik ve nicelik olarak kesintiye uğramadığı tespit edilmiştir. Son söz olarak, Covid-19 salgının kadına yönelik şiddete etkisine yönelik farklı zamanlarda daha çok araştırmanın gerçekleştirilmesi genellenebilir sonuçlara ulaşılması açısından gerekli olarak görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hacettepe Üniversitesi, (2015). *Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması*.
- Altuğ, B. (2021). *BM’ye Göre Kovid-19 Salgını Döneminde Kadınlara Karşı Aile İçi Şiddet 5 Kat Arttı*. Erişim Tarihi: 04.05.2021, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/bmye-gore-kovid-19-salgini-doneminde-kadinlara-karsi-aile-ici-siddet-5-kat-artti/2168545>.
- Azcona, G., Bhatt, A., Encarnacion, J., Plazaola-Castaño, J., Seck, P., Staab, S. ve Turquet, L. (2020). *From Insight to Action Gender Equality in the Wake of Covid-19* Erişim Tarihi:04.05.2021,<https://www.unwomen.org//media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2020/gender-equality-in-the-wake-of-covid-19-en.pdf?la=en&vs=5142>.
- Duyan, V. (2010). *Sosyal Hizmet Temelleri, Yaklaşımları, Müdahale Yöntemleri* (1. Baskı). Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği.
- Eyüboğlu, B. (Ed.) (2007). *Şiddetten Uzakta Bir Sığınak Nasıl Kurulur? Nasıl Yürütülür?* İstanbul: Mor Çatı Yayınları.
- Grossman, S. ve Lundy, M. (2011). Characteristics of Women Who Do and Do Not Receive Onsite Shelter Services from Domestic Violence Programs. *Violence Against Women*, 17(8), 1024–1045. DOI: 10.1177/1077801211414169.
- Güneş, G. ve Yıldırım, B. (2019). Cinsiyet Temelli Bir Savaş: Kadın Cinayetlerinin Medyada Temsili Üzerine Bir Değerlendirme. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 30(3), 936-964. DOI: 10.33417/tsh.622587
- Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik (2013, 5 Ocak) Resmi Gazete (Sayı: 28519) Erişim tarihi: 04.05.2021, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/01/20130105-5.htm>.
- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2021). *Türkiye’de Kadın Raporu Ocak*, Erişim Tarihi:01.05.2021,<https://ailevecalisma.gov.tr/media/67948/turkiyede-kadin-20-02-2021.pdf>.
- Kalyoncuoğlu, Y. (2020). *Kovid-19 Pandemisi Sürecinde Kadınlara Barınma Hizmeti*. Anadolu Ajansı (AA). Erişim Tarihi: 02.05.2021,<https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/kovid-19-pandemisi-surecinde-kadinlara-barinma-hizmeti-/1832127>.
- Karasar, N. (2006). Bilimsel araştırma yöntemi. (15. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.

- Krishnan, S. P, Hilbert, J. C., McNeil, K., ve Newman, I. (2004). From Respite to Transition: Women's Use of Domestic Violence Shelters in Rural New Mexico. *Journal of Family Violence*, 3 (19), 165-173. <https://doi.org/10.1023/B:JOFV.0000028076.72706.4f>.
- Krug, G., Dahlberg, L. L., Mercy, J. A., Zwi, A. B. ve Lozano, R (2002). *Violence by Intimate Partners*. World Report on Violence and Health. World Health Organization. Geneva. Erişim Tarihi: 01.05.2021, https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/42495/9241545615_eng.pdf?sequence=1.
- Leyla Kuzu, Ş. (2014). Pratik ve Stratejik İhtiyaçlar Çerçevesinde Kadın Sığınma Evleri ve Kadın Danışma Merkezleri. *Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi*, 8(3), 77-89. Erişim Tarihi: 02.05.2021, <https://www.guvenplus.com.tr/imagesbuyuk/UHBAB-8.pdf>.
- PAHO, UNFPA ve UNWOMEN (2020). COVID-19 *Infection Prevention and Control in Shelters for Women and Children Survivors of Domestic and Family Violence in the Caribbean*. Erişim Tarihi: 01.05.2021, https://iris.paho.org/bitstream/handle/10665.2/52774/PAHOECCCOVID1920001_eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
- Özaydınlık, K. (2014). Toplumsal Cinsiyet Temelinde Türkiye'de Kadın ve Eğitim. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*. 14 (33), 93-112. DOI: <http://dx.doi.org/10.21560/spcd.03093>.
- Sallan Gül, S. (2011). *Türkiye'de Kadın Sığınmaevleri Erkek Şiddetinden Uzak Yaşama Açılan Kapılar mı?* (1. Baskı). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Sosyo Politik Saha Araştırmaları Merkezi. (2020). *Covid-19 Karantinasından Kadının Etkilenimi ile Kadın ve Çocuğa Yönelik Şiddete İlişkin Türkiye Araştırma Raporu*. Erişim Tarihi: 03.05.2021, <https://sahamerkezi.org/covid-19-karantinasindan-kadının-etkilenimi-ile-kadın-ve-cocugayonelik-siddete-iliskin-türkiye-arastirma-raporu/>
- TÜİK. (2020). *İstatistiklerle Kadın, 2019*. Haber Bülteni, Mart, Sayı: 33732. Erişim Tarihi: 01.05.2021, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İstatistiklerle-Kadın-2019-33732>.
- UNWOMEN, (2020a). *Checklist for COVID-19 response by UN Women Deputy Executive Director Åsa Regné*. (March 20) Erişim Tarihi: 04.05.2021, <https://www.unwomen.org/en/news/stories/2020/3/news-checklist-for-covid-19-response-by-ded-regner>.

- UNWOMEN (2020b). Press release: UN Women raises awareness of the shadow pandemic of violence against women during COVID-19 (March 27). Erişim Tarihi: 04.05.2021, <https://www.unwomen.org/en/news/stories/2020/5/press-release-the-shadow-pandemic-of-violence-against-women-during-covid-19>.
- Usher, K., Bhullar, N., Durkin, J. Gyamfi, N. ve Jackson, D. (2020). Family violence and COVID-19: Increased Vulnerability and Reduced Options for Support. *International Journal of Mental Health Nursing*, (29), 549–552. doi: 10.1111/inm.12735.
- WHO (2021). Violence Against Women. Erişim Tarihi:07.05.2021, <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>
- Ünal, B. ve Gülseren, L. (2020). COVID-19 Pandemisinin Görünmeyen Yüzü: Aile İçi Kadına Yönelik Şiddet. *Klinik Psikiyatri Dergisi*; 23 (Ek 1): 89-94. DOI: 10.5505/kpd.2020.37973.
- Ünker, P. (2020). *Korona Günleri Artan Şiddete Acil Önlem Gerektiriyor*. Erişim Tarihi: 04.05.2021, <https://p.dw.com/p/3aTsf>.
- Yalçın, M. (2014). *Aile içi şiddet nedeniyle kadın konukevinden hizmet alan şiddet mağduru kadınlar ile kuruluştta görev yapan meslek elemanlarının kadın konukevi hizmetlerine ilişkin değerlendirmeleri: Ankara örneği*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım B. ve Başer A.O. (2019). Acil Servis Tıbbi Sosyal Hizmet Müdahaleleri, Müracaatçı Profili ve Sosyal Hizmet Mülakatında Dikkat Edilmesi Gereken Durumlar. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 30(1), 286-308. DOI: 10.33417/tsh.516859